

qu'un long estâsi, / e de l'arre desert soun front porto lou boul», traduit «et du désert aride leur front porte le sceau», *Calendau* IV, 44.7.

Eixarretar 'escapçar, atuir, matar', del cast. *desjarretar* (JARRETE, DCEC), usat per algun valencià («davant et fan la palla y darrere et lleven la pell y t'eixarreten si pòden», MGadea, *T. del Xè* II, 31).

Eixartell, -ellar, V. *eixarcolar* *Eixartigada*, *eixartigar*, V. *artiga* *Eixatar*, V. *deixatar* *Eixau*, V. *eixauc* (EIXAUGAR) *Eixauar*, V. *aixovar* *Eixau-bar*, *eixaubat*, *eixaubó*, V. *eixalbar* (ALBA)

EIXAUGAR, com ja he explicat a l'article AIGUA, prové del ll. *EXAQUARE, derivat d'AQUA, amb els sentits 'privar d'aigua', 'treure de l'aigua'. □ 1.ª doc.: 1278; *exaguardor*, ja 1147.

Convé fer algunes distincions semàntiques. Documentat ja a fi del S. XIII: «si appulerint seu receperint terram vel *exaugaverint* infra terminos de Caneto» (intr. 'treure una embarcació, treure de mar'), ross. 1296 (*InuLC* «se mettre à sec»), «roba que serà trobada en plaja o en port o en ribera, que vaja sobre aygua, o que la mar la hagués *exaugada* en terra». *Consolat*, § 207 (amb dos casos més a continuació, ed. Pardessus, 253, tr. 'escopir, llançar a la platja'); «tot hom qui en sa honor ha --- basses o cequies que no *exagüen*, e s'i podrexen les aygües --- sia tengut d'escurar aqueles ---», *CostTort.* (ed. Ol., p. 426, intr. 'desaiguar'): en aquest sentit *exaugar* una desena de casos en docs. ross. de 1278-1401 (*InuLC*); i anàlogament en doc. tortosí de 1340 (*BABL* XI, 393).

No és tan segur que el sentit sigui d'aquest grup en els següents: «no sia tengut --- de donar part, ni *exaguar* ab altri, la lana o anyins que comprat aurà», a. 1319, doc. de Valls (si bé en còpia del S. XVI, *BABL* XII, 292); «los dits corals e terrall havets rebuts --- e aquells havets venuts e *exaugats*, e lo procehit havets rebut», a. 1442 (*BABL* XIX, 185); «prohibitions que no vènan forment, civada, vi e altrás cosas a menut --- que los dits pagesos pugan vendre e *axaugar* per menut --- los dits forments, civada ---», *Const. de Cat.*, ed. 1704 (II, 11.4, 13.2.9, disposició dictada primer el 1486).

En tot cas la derivació d'AQUA és evident, i la dependència total, en dades més modernes: «lloc per *axaugar* la font o cisterna: emissarium» (OPou, *Tb-Pu.*, 16); a Sant Pol de Mar no solament s'aplica a l'acte de deixar sense peix un paratge o de treure el peix d'un lloc on s'ha ficat, sinó que figuradament ho apliquen també a ocells, etc. en forma semblant: «hi ha dies que en caça vuit o deu i una vegada va arribar a onze: el Sépia <un pescador> diu que *eixaugarà* tots els mussols de la riera; mentre els caça ---», Coromines (*L'Avi dels Mussols* VII, p. 167; a la primera versió posava «va *xaugar* tots els d'aquests entorns» i referint-se a les minyones, que atreia a ballar, amb la seva flauta, «sí s'ho fica al cap les *xaugarà* totes»).

L'aplicació al peix ve, però, en aquest sentit, també

dels orígens literaris, si bé alhora el veiem al·ludint a la venda de la dita pesca (valor cumulatiu quasi inevitable, car ¿per a què l'haurien tret de l'aigua sinó per vendre'l?): «cant los ditz peixes seran ixitx de la mar o del estayn, si per aventura éran aquí --- mercaders --- que <ls pescadors> no ausen *exaugar* los ditz peixes a diners; mes que cascun d'aquels qui part volran aver en los ditz peixes recépia la sua part»,¹ a. 1298 (RLR V, 98); «peshadors o mercaders --- no degen --- *eyxaugar* los ditz peixes a diners; mes que caschun qui part na vuyla aver, aça sa part», 1317 (PVidal, RLR XXX, 265).

El diftong pot reduir-se: a St. Pol pronuncien indistintament *əʒugá* o bé *ʒəugá*, mentre que a Cadaqués redueixen a *əxugá* s *péʃ* i així ho sento jo mateix (1964), i això ho fan en indrets que anomenen s *əxu gəðó də* --, que m'expliquen «és allà on treuen l'art».² Una variant d'*eixaugar* amb el sentit d'«exhaurir» sembla usar-se en la forma *eixovar* a Val. (dicc. de MGadea): «com aquella mina segurament ja no dona aguiletes per haverse *exovat* del tot», MGadea, *T. del Xè* II, 88.

No és difícil de comprendre que acompanyant, la subhasta del peix als peixaters, l'acte de treure'l de l'aigua —com haurà vist tothom que vagi presenciar la presa de terra per part de l'art o de les parelles de barques en la Costa de Llevant i Costa Brava (jo des de 1920)— *eixaugar* vagi pendre també el sentit de 'subhastar el peix' i, en l'economia medieval de la costa catalana, en què la pesca constituïa un ingrés cabdal, o això s'estengués després a d'altres mercaderies —com sembla ja apuntar-se supra més o menys ambigüament en els docs. de 1319, 1442 i 1704. En tot cas no veig cap necessitat (ni probabilitat fonètica) que *eixauc* 'subhasta' surti d'*exauctum* (per una desusada transacció entre cultisme i tractament popular). Tanmateix es pot admetre que en el substantiu acabà per haver-hi influència semàntica del cultisme jurídic *exauctum*, mentre que en el verb *eixaugar/eixaguar* hi ha obstacles fonètics insalvables que el separen d'*exaugere*.

Alguns dels testimonis aplegats per Gulsoy en el seu llibre (nota a I, 20v2), especialment el de Sanelo, i el de Ga. Soriano (potser també el de JRoig) sugereixen que en el sentit de 'subhastar' es pogué partir de EX-AEQU-ARE en el sentit d'«igualar la dita d'un altre postor en la subhasta», etimologia que també s'ha tingut en compte per a certes formes franceses (Gilliéron, *Pathologie et Thérap. Verbales*, 1915, cf. M-L., *Litbl.* XXXVII, 241). Però si de cas ho hauríem de pendre només com a etimologia concurrent i contaminadora de l'etimón segur EXAQUARE, no pas com a ètimon únic del mot en aquest significat, que li donés el caràcter de mer homònim d'origen diferent.

La diferència és d'ordres diversos en dos mots forasters. El cast. *enjuagar*, antigament *enxaugar* 'esbandir la roba', 'glopear la boca', ve d'EXAQUARE derivat igual al nostre, però amb el sentit bàsic de 'passar per l'aigua', 'rentar' (veg. DCEC), acc. que s'estén per l'Alt Aragó fins a Benasc: «dimpués de *disnà(r)* me